
Een structurele veiligheidszorg

Onduidelijkheid over verantwoordelijkheden!

De veiligheid is en blijft een kerntaak van de overheid. Het is de taak van de overheid om de veiligheid van haar burgers en goederen te waarborgen (zie art. 1 en 2 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens). Echter, daarnaast wordt – in het tijdperk van de zelfregulering, waarin veiligheid een gedeelde verantwoordelijkheid is geworden – ook gesteld: ‘Laat de veiligheid aan de professionaliteit van de sector zelf over’.

In de praktijk is nu onduidelijkheid ontstaan over de omvang van de verantwoordelijkheid van de overheid voor veiligheid en die van (burgers en) ondernemingen en organisaties. De onbalans die hieruit voortvloeit, blijkt uit vele onderzoeken¹.

Tevens tast de zelfregulering de kerntaak van de overheid fors aan, omdat de kerntaak berust op twee pijlers: wetgeving en toezicht. De regelgeving wordt nu meer en meer overgelaten aan de sector zelf. Dat zijn géén verbindende voorschriften met als gevolg dat het overheidstoezicht (beperkt tot de wettelijke regels) afneemt. Tegelijk is er extra op het overheidstoezicht bezuinigd onder het motto: ‘Wij laten de veiligheid nu toch aan de sector zelf over!’

Daarnaast is het bestaande overheidstoezicht verschillend en sectoraal (per departement) georganiseerd. Met als gevolg dat in de praktijk niet éénduidig en kwalitatief verschillend wordt opgetreden. Eveneens treedt het overheidstoezicht vaak terughoudend op ‘om niet tot last te zijn en/of betuttelend over te komen’!

Wat zijn de gevolgen van deze onduidelijkheid?

- Er ontstaat ‘gesjoemel’ met de regels en dit geschiedt niet incidenteel maar structureel. Dit betreft niet alleen de eigen en/of sectorale regels, maar ook de wettelijke regels.
- Uit de onderzoeken blijkt dat dit gesjoemel veelal aan het licht wordt gebracht door klokkenluiders en/of door onderzoeksjournalisten. Uit de onderzoeken blijkt tevens dat noch het bestaande externe overheidstoezicht, noch het interne toezicht van de organisaties zelf dit gesjoemel tijdig kunnen corrigeren.
- Ook moet worden vastgesteld dat op de werkvloer dit gesjoemel geenszins een onbekend verschijnsel is, maar dat de (veiligheids)cultuur ontbreekt om een dergelijke gang van zaken te kunnen aanpakken en bespreken.
- Velen worden hierdoor min of meer met gesjoemel opgevoed. Gesjoemel kan (tijdelijk) lonend zijn, maar werkt ook oneerlijke concurrentie in de hand.

¹ Eindrapport Commissie Oosting n.a.v. vuurwerkramp in Enschede, 2001, blz. 226 en verschillende onderzoeken van de Onderzoeksraad voor Veiligheid

- Het onderwerp 'veiligheid' wordt hierdoor een soort casinospel 'van het kan goed of slecht gaan'. Dit kan het vertrouwen in de overheid enorm schaden; het wantrouwen in de maatschappij neemt hierdoor ook alleen maar toe.

Wat stelt de SMV voor?

De regie bij de overheid

Om inhoud te kunnen geven aan haar kerntaak voor veiligheid dient de overheid als een goed veiligheidsregisseur te acteren. De overheid moet duidelijkheid creëren over de omvang van haar verantwoordelijkheid voor veiligheid en die van de burgers, ondernemingen en organisaties. Er moet in iedere sector sprake zijn van een balans van verantwoordelijkheden. Omdat het onderwerp 'veiligheid' verdeeld is over verschillende departementen, dient één minister te worden aangewezen als coördinator op dit gebied. Dit om te voorkomen dat er onlogische verschillen tussen de sectoren gaan optreden.

Veiligheidsinstituut

Er moet een instituut komen dat zich bezighoudt met het helpen bewerkstelligen van een balans van verantwoordelijkheden. Dit instituut neemt enerzijds kennis van de bestaande zaken en/of vragen die er leven in de diverse sectoren en kan anderzijds de overheid adviseren met het bewerkstelligen van een balans van verantwoordelijkheden.

Een Nationale Inspectie

De grote bestaande overheidsinspecties moeten worden gebundeld in een Nationale Inspectie. Deze Nationale Inspectie moet kwalitatief goed en éénvoudig kunnen functioneren.

Deze Nationale Inspectie moet, vergelijkbaar met de Onderzoeksraad voor Veiligheid, onafhankelijk kunnen functioneren en kan als Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO) – in eerste instantie – worden ondergebracht onder het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Deze Nationale Inspectie is geen verlengstuk van het bestuur of beleid, maar dient uitsluitend het publiek belang. De Nationale Inspectie rapporteert aan de betreffende ministers en aan de Tweede Kamer. De Nationale Inspectie komt per sector met een Staat van de Veiligheid en beschrijft hoe het gesteld is met de balans van verantwoordelijkheden. Voorgesteld wordt om de beoogde Nationale Inspectie te laten bestaan uit de inspecties waarvan het management nu is vertegenwoordigd in de Inspectieraad, minus de Algemene Rekenkamer die een bijzondere positie in ons staatsbestel heeft.

Een Toezichtacademie

De overheid, het bedrijfsleven en de wetenschappelijke wereld zouden gezamenlijk een Toezichtacademie moeten oprichten waar externe en interne toezichthouders kunnen worden opgeleid. Deze Toezichtacademie kan een spil worden in het denken over het risicomanagement, waar nu per sector zeer verschillend over kan worden gedacht.

Het intern toezicht

Duidelijkheid moet er komen over 'hoe onafhankelijk' het intern toezicht van een organisatie zich mag opstellen. Dit moet wettelijk worden vastgelegd.